

A red dress with a V-neckline and decorative buttons is displayed on a mannequin. The background is a grayscale view of Paris, featuring the Eiffel Tower and various buildings.

GEORGIA KAUFMANNOVÁ

KRAJČÍRKA
Z PARÍŽA

KRAJČÍRKA
Z PARÍŽA

KRAJČÍRKA Z PARÍŽA

GEORGIA KAUFMANNOVÁ

 Fortuna
Libri

Original title: Georgia Kaufmann: THE DRESSMAKER OF PARIS

Copyright © Georgia Kaufmann, 2020

Georgia Kaufmannová si uplatňuje morálne právo
identifikovať sa ako autorka tejto knihy.

First published in Great Britain in 2020

by Hodder & Stoughton. An Hachette UK company.

Cover project: Eliza Luty

Cover illustrations: dress – © azndc / iStock by Getty Images,

Paris – © Behzad Ghaffarian / Unsplash

Translation © Zuzana Folvarčíková, 2022

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2022

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Zuzana Reiselová

Prvé vydanie

Táto kniha je fikcia. Mená, postavy, miesta a udalosti sú buď výtvorom autorkinej fantázie, alebo sú použité fiktívne, a preto akákoľvek podobnosť so skutočnými živými alebo mŕtvymi osobami, obchodnými spoločnosťami, udalosťami či miestami je úplne náhodná.

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať, ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-573-0285-8

Svojej matke
Elisabeth Michaelae Ide Anne Lorenzovej Kaufmannovej,
bez ktorej by tento príbeh nemohol vzniknúť.

Kameň

1991

Už je čas, moja drahá? Budem meškať. Výnimočne som totiž úplne vyvedená z miery. Nie, nie je to spôsobené počasím, hoci New York v novembri nebýva inšpiratívny ani v tých najlepších časoch. Ani tým, že tohtoročné zimné kolekcie sú také hranaté a fádne. Ide o to, že neviem, čo si mám obliecť. Ne tvár sa tak prekvapene, moja drahá. Možno viem, ako sa obliecť na večeru v Bielom dome, na módnou prehliadku či na zasadnutie správnej rady, ale všetky tieto udalosti blednú v porovnaní s dôležitosťou môjho dnešného stretnutia.

Prosím, ostaň, moja drahá, upokojí ma to, a toto stretnutie navyše ovplyvní aj teba. Môže zmeniť naše životy. Najprv však musím vyriešiť zopár vecí. Nechaj tak tie papiere, prosím. To je moja posledná vôľa, práve som ju kontrolovala. Mám len šesťdesiattri rokov, niežeby som sa chystala v najbližších rokoch umrieť, ale ako vieš, rada mám veci pod kontrolou. Ako som už povedala, toto stretnutie je dôležité.

Poznáš príbeh tohto domu, však? Jediná miestnosť, ktorej polohu sme pri rekonštrukcii nemenili, bola táto kúpeľňa. Ešte som nestretla obchodníka, čo by nemal prehľad aj o svojich najdrobnejších výdavkoch. Ľudia, ktorí si svoje majetky poctivo vydreli, totiž nemajú vo zvyku ľahkovážne míňať peniaze. Každé moje rozhodnutie je, samozrejme, ovplyvnené štýlom, no ešte väčšiu rolu zohráva pochopenie štruktúry, materiálov a funkcie.

Pri navrhovaní oblečenia, miestnosti, vlastne prakticky čohokoľvek začínam voľbou materiálu. Kľúčové je pochopiť najprv látku a materiály, poznať ich silné a slabé stránky. Rozhodnutia, ktoré som uplatnila v tejto kúpeľni, dotvárajú jej celkovú atmosféru.

Vieš, čo je toto? Celá kúpeľňa je obložená mramorom. Prirodzene, talianskym, nielen preto, že odtiaľ pochádzam, ale aj preto, lebo indický mramor má pórovitú štruktúru a veľmi zle sa leští, takže napriek bezkonkurenčnej kráse by bol v kúpeľni vrcholne nepraktický. Zdrojom krásy je dobrý dizajn a použitie vhodných materiálov. Tento mramor je nepriepustný a krásny zároveň – prelínajú sa v ňom pramienky ružovej, červenej a sivej takým spôsobom, že takmer vyzerá, akoby bol živý. Zohnať bledoružový mramor arabescato orobico rosso si vyžiadalo veľa úsilia. Nevieť ani spočítať, koľko mramorových dosiek som preskúmala a koľko kamenárstiev som navštívila, kým som objavila tento jedinečný bledý odtieň. Za nič na svete by som neriskovala, aby sa pri presune na horné poschodie zničil, a tak som ho použila v tejto spodnej kúpeľni. Je iná ako hlavná kúpeľňa na poschodí, kde som si predstavovala niečo majestátne, a zároveň menej výrazné. Vtedy bolo mojou snahou ukázať, že pán James Mitchell nie je výstredný zbohatlík, ktorý nemá vkus, ale skôr človek na úrovni. Použitie carrarského mramoru preto nepripadalo do úvahy. Toľko bielej farby v jednej miestnosti? To by bolo ako kupovanie odevov najvyššej kvality len kvôli značke, a nie pre ich dizajn, spracovanie či látku. Typické pre ľudí, čo majú veľa peňazí a málo vkusu.

Odbieham od témy, viem. Som taká nervózna, až mi je zle. Čo som to vlastne hovorila? Ach áno, už si spomínam: breccia oniciata, druh mramoru, ktorý som vybrala do kúpeľne na poschodí. Je to elegantný béžový mramor s fliačikmi a pásmi bielej, ružovej a fialovej. Zvoliť si správny vzhľad na stretnutie je rovnako dôležité ako vybrať vhodný kameň na obklad či vhodnú látku na šaty. Ak sa chystám na obchodné stretnutie, musím

si premyslieť, nakoľko chcem zapôsobiť a nakoľko zvádzať. Ak mám v úmysle urobiť dojem svojím obchodným talentom a silou osobnosti, hneď ako vstúpim do dverí, oblečiem si Diora alebo Yva Saint-Laurenta. Ak chcem ohúriť kreatívnym duchom, umeleckosťou či návrháorskými schopnosťami, siahnem po oblečení svojej vlastnej značky Dumarais. A napokon, ak potrebujem ľudí zmiast, donútiť ich, aby vďaka mojej ženskosti stratili ostražitosť, a potom ich znenazdajky prekvapiť obchodníckym umom, vyberiem si kúsok značky Chanel. Toto všetko viem dosiahnuť v momente, keď vojdem do miestnosti a ladne ňou preplávam. Dnes večer však s tým mám problém.

Je to smiešne, moja drahá, videla si ma niekedy váhať nad tým, čo si oblečiem? Nikdy som svoj šatník nepovažovala za prehnane rozsiahly. Problém je v tom, že som vystrašená a zúfalá. Musím urobiť ten správny dojem, ale neviem, ako postupovať. Zvyčajne začínam látkou, moja drahá, vždy látkou. Naučila som sa to pri prvom modeli, ktorý som vystrihla. Rovnaký model z vlny, hodvábu či bavlny, alebo rovnaká látka strihaná šikmo či pozdĺž vlákna, a zakaždým vznikne iný odev. Látka totiž funguje na podprahovej úrovni. Bavlna evokuje leto, a leto evokuje uvoľnenosť. Lan je podobný, ale rafinovanejší – ignorovať jeho krčivosť si vyžaduje isté sebavedomie. Vlna symbolizuje zimu, útulnosť a ochranu pred chladom. Hodváb je vhodný v každom ročnom období, a vždy je synonymom bohatstva a luxusu. A čo sa týka nylonu a polyesteru – nuž, nylon zohráva svoju rolu pri pančuchových produktoch, ale zásadne by sa mal nosiť pod vrstvou oblečenia.

Odišla som z domu – z domu, v ktorom, mimochodom, nebola ani sprcha a kúpavali sme sa raz do týždňa, vždy v nedeľu pred návštevou kostola – s príslovečnými prázdnyimi rukami, ak nerátam otlčený kufor s dvoma kusmi oblečenia a nejakou spodnou bielizňou. Z nuly, len tvrdou prácou a vďaka talentu, sa mi podarilo vytvoriť toto. Takže každý deň, každý jeden deň, keď

vojdem do svojej kúpeľne, si položím otázku: *Ako dnes musím vyzerat? S kým sa chystám stretnúť? Čo potrebujem dosiahnuť?* Predtým, než sa oblečiem, si urobím mejkap a upravím vlasy, a potom, keď svoj vzhľad vyladím do dokonalosti, som pripravená vyjsť von a podať ten najlepší výkon, akého som schopná. Nič nenechávam na náhodu. Bola by zo mňa skvelá poradkyňa akéhokoľvek dievčata.

Mám šťastie – kombinácia mojej postavy a lekcii správania a držania tela z čias, keď som pracovala u Diora, je zárukou toho, že vyzerám dobre takmer vo všetkom. Je to naozaj tak – aj v džínsoch a obyčajnom tričku vyzerám elegantne. Ak disponuješ štýlom, nezáleží na tom, čo máš na sebe. Ale dnes večer? Nemám poňatia, čo by bolo vhodné, čo by fungovalo. Jednoducho neviem.

Musím ti porozprávať príbeh. Dlhý príbeh. Svoj príbeh. Až potom budem vedieť, čo si obliecť, ako sa pripraviť. A ty mi budeš vedieť pomôcť.

Všetko sa to začalo mojou mamou, samozrejme, všetko sa vždy začína rodičmi. Trvalo mi pomerne dlho, kým som pochopila, že niekedy ľudia jednoducho robia veci zle, a nezáleží na tom, aké dobré boli ich pôvodné úmysly. V deťoch tak často zanechajú najhlbšiu stopu práve nezamýšľané dôsledky činov ich rodičov.

Nie je to výmysel, keď som bola dieťa, naozaj sme toho vlastnili len veľmi málo. Taliansko bolo v tridsiatych rokoch minulého storočia chudobnou krajinou a ľudia hore v Alpách prakticky živorili. Väčšina z nich boli roľníci, ktorí sa živili iba tým, čo si sami dopestovali. Lyžovačky a turistika boli v tých časoch ešte len hudbou budúcnosti. V Brescii – trhovom mestečku v údolí, ktoré viedlo do Merana a Bolzana, najväčších miest v Južnom Tirolsku – nebolo dokonca ani hračkárstvo. K dispozícii bola len biedna ponuka v zadnej časti obchodu s oblečením, a tak sme my deti v Oberfalse mali iba hračky, ktoré farmári vyrezali z dreva za dlhých zimných večerov.

Keď som mala osem rokov, mama mi na Vianoce dala maľovanú drevenú bábiku. Nemala síce žiadne oblečenie, ale v mojich detských očiach bola prekrásna a hrala som sa s ňou celé dni. Pomenovala som ju Elisabeth, podľa malej anglickej princeznej, ktorej otec sa práve stal kráľom. Vedela som už šiť a pliesť, čo boli zručnosti, ktoré sme sa všetci naučili už v útľom veku – nie pre radosť či potešenie, ale preto, lebo sa pokladali za praktické a dôležité. A tak som poctivo zbierala kúsky obrúskov, utierok na riad a starých látok, a ak mama práve nepotrebovala moju pomoc v hostinci, po večeroch som sedávala, ukladala jeden veľký steh vedľa druhého a šila garderóbu pre svoju bábiku-princeznú. Je úsmevné predstaviť si, že toto bol môj prvý pokus o odevný dizajn, ale v tom čase som bola so svojou prácou celkom spokojná. Ušila som Elisabeth šaty, ktorých vrchnú časť tvorila čipkovaná blúzka zo starého obrusu, a dostala aj bavlnenú spodnú bielizeň a vestičku béžovej farby. Uplietla som tiež ponožky, ktoré jej neustále padali z nôh, a dlhý sveter. Keď vďaka článku v lokálnych novinách *Dolomitten* prenikla na verejnosť správa o blížiacej sa korunovácii princezninho otca, rozstrihala som šatku kráľovsky modrej farby s drobnými žltými kvietkami, ktorá pôvodne bola súčasťou môjho kroja, a ušila som bábike dlhé šaty s vlečkou na korunovačnú ceremóniu.

Najprv som sa s Elisabeth hrávala len doma, po čase som ju však začala brávať aj von, najskôr do kostola, a potom so mnou putovala i do školy. Ledva sa zmestila do školskej tašky – ponad okraj jej vytŕčali špičky dlhých nôh, ale bola som presvedčená, že budúca kráľovná potrebuje vzdelanie. Týždeň po májovej korunovácii anglického kráľa som ukazovala svojej kamarátke Ingrid Stimpflovej, ako princezná Elisabeth kráčala v slávnostnom sprievode za svojím otcom. Premýšľali sme, či by sme jej vedeli vyrobiť aj kožušinový lem na šaty – týždeň predtým Ingridin otec priniesol domov kráľika na guláš a ona si myslela, že kráľičia koža by mohla poslúžiť ako pomyselná hermelínová kožušina.

Kým Ingrid rapotala, uhládzala som rukami vlečku za princeznou. Zrazu z ničoho nič stíchla uprostred vety, pozrela sa ponad moje plece a skrivila sa jej tvár. Otočila som sa.

Prikradol sa za mňa Rudi Ramoser. Hoci mal len trinásť, disponoval pomerne vysokou postavou, na ktorej sa už črtali farmárske svaly. Bol pekný, plavovlasý a modrooký, a vrodené chvastúnstvo ešte umocňovala skutočnosť, že jeho otec bol najbohatší muž v dedine a švagor samotného starostu, herr Grubera.

„Hej, krpaňa!“ skríkol na mňa Rudi. „S čím sa to hráš?“ Pristúpil o krok bližšie a uškrnul sa.

„So svojou bábikou,“ odvetila som a nebojácne som sa naňho pozrela. Na grobianov som bola zvyknutá.

„Toto že je bábika?“ zachechtal sa a obzrel sa, či sa niekto nedíva. „Povedal by som, že skôr kus dreva.“

Bol väčší ako ja a nezaujímal ho bábika, chcel ma len provokovať. Ten istý výraz som videla v očiach svojho otca, keď bol opitý. Skúsenosť ma naučila držať sa vtedy od neho ďalej. „Je moja,“ vyhlásila som a o krok som ustúpila. „Nebojím sa ťa, si len ukričaný grobian.“

„To je princezná Elisabeth.“ Ingrid Stimpflová bola veľmi milé dievča, bystrosť však nepatrila medzi jej silné stránky.

„Princezná Elisabeth.“ Rudi sa načiahol, že mi bábiku vezme, ale pevne som si ju pritisla na hrud'. „Hm, pozrime sa,“ povedal a s tichým zavrčaním mi pomaly začal roztvárať prsty jeden po druhom, drvil ich v zovretí svojej veľkej dlane. Keď mi bábiku vykrútil z rúk, zvrtol sa a kráčal preč. „Zajtra ti dám vedieť, čo musíš urobiť, ak ju chceš získať nazad.“

Ingrid začala fňukať. Ruky som mala biele a červené v dôsledku boja o Elisabeth. Zahryzla som si do pery. Nedonúti ma plakať.

Rodičia s nami netrúfili veľa času. Mama prevádzkovala hostinec Falsspitze, jediný výčap a pohostinstvo v Oberfalse. Pracovala

veľmi tvrdo (myslím, že to je to dobré, čo som po nej zdedila). Otec bol rovnako neviazaný ako ona trpezlivá. Keď bol hostinec otvorený, mama bola zaneprázdnená, ale k dispozícii, hoci sme vedeli, že ju pri varení nesmieme rušiť. Zdalo sa, že sa stratila v nemenných rituáloch a rutine krájania, strúhania a miešania. V jej pohyboch bol akýsi meditatívny rytmus, ktorý som rada pozorovala.

Keď som v to popoludnie vbehla do kuchyne, zadychčaná a zmätená, mama práve robila knedľu. Všetok tvrdý chlieb z predchádzajúceho dňa bol nakopený na doske pred ňou a v ruke sa jej mihal veľký nôž, ktorým ho krájala na malé kúsky. Mohli ste takmer presne povedať, koľko je hodín, podľa toho, v akom štádiu varenia práve bola. Muselo byť niečo po tretej.

„Mama.“ Môj neistý hlas sa snažil prebrať k jej ušiam. Pamätám si, ako som sa zmietala medzi obavami zo straty bábiky a strachom, že ju vyruším pri práci.

Čepeľ noža sa nadvihla, potom klesla a nakoniec dopadla na dosku.

„Mama!“ zvolala som hlasnejšie.

Zdvihla zrak. Nôž pomaly prerezal tvrdý chlieb. „Mám veľa práce.“

Z očí mi vytryskli slzy. „Rudi Ramoser mi ukradol princeznú Elisabeth.“

„Koho?“ spýtala sa roztržito po dlhej odmlke.

„Moju bábiku. Tú, ktorú si mi dala na Vianoce.“

Odložila nôž a pozrela sa na mňa. „No tak si ju vezmi naspäť.“

„Lenže on má trinásť. Je väčší ako ja.“

„Rosa, je to len bábika. Na toto naozaj nemám čas.“ Znovu zobrala nôž do ruky.

Keď som na druhý deň vyšla zo školy, Rudi Ramoser už na mňa čakal. Opieral sa o múr oproti a rozprával sa s ďalšími chlapcami, no len čo ma uvidel, odtrhol sa od nich.

„Chceš späť svoju bábiku, krpaňa?“ Jeho veľké modré oči vyzerali nevinne, ale hlas bol posmešný.

„Áno,“ odvetila som, odhodlaná nedať najavo strach.

„Dobre teda. Stretneme sa pri moste. O tretej.“

Hostinec bol v strede dediny a cesta do mestečiek Unterfals a Sankt Martin viedla z námestia popri rieke Fals, ktorá sa pomaly vinula smerom von z dediny. Po škole boli ulice takmer ľudoprázdne – deti boli poverené rôznymi pochôdzkami a domácimi prácami, ženy pripravovali večeru a muži boli stále v práci. Poznala som obyvateľov každého domu, okolo ktorého som prechádzala. Zrak mi padol na fresku svätého Juraja, ktorá zdobila dom Koflerovcov. Boli na ňu patrične hrdí. Uvedomila som si, že som mala požiadať Ingrid alebo svoju sestru Christl, aby išli so mnou. Hoci som mala oblečený hrubý vlnený sveter, čiapku, šál a rukavice, triasla som sa od zimy.

Začula som hlasy Rudiho a jeho kamarátov ešte predtým, než som sa dostala na most. Boli dole pri rieke, v ktorej plávali kusy topiaceho sa ľadu, a hádzali do nej kamene. Na začiatku blatistej cesty vedúcej nadol k nim som zastala a rozhliadla sa. Elisabeth som nevidela ani v Rudiho rukách, ani na zemi.

„Kde je moja bábika?“ vykričkla som zdesene.

„Tam.“ Rudi pichol prstom do vzduchu. Princeznú Elisabeth zavesil na strom, ktorý rástol na brehu.

„Tak vysoko nedočiahnem.“ Potláčala som slzy.

„Podám ti ju,“ ponúkol sa znenazdajky.

Úprene som sa na neho zadívala. Nehýbal sa. Voda valiac sa cez balvany kropila všetko navôkol jemnou spŕškou kvapiek, ktoré sa leskli v slabom jarnom slnku. Zovrela som pery – tyrani pohrdajú slabochmi, preto som mala v úmysle stáť si za svojím.

„Ale najprv musíš niečo urobiť ty pre mňa.“

Chlapci prestali hádzať kamene a zoskupili sa okolo neho. Pomaly som zišla po šmykľavej ceste. Rudi bol o hlavu vyšší ako väčšina chlapcov a ja som zasa bola nižšia než všetci ostatní.

„Chcem ju naspäť,“ dožadovala som sa dôrazne.

„Musíš si ju zaslúžiť,“ odvrkol a tvár mu skrivil posmešný úšľabok. Na lúkach nad lesom sa trblietali posledné stopy snehu. Boli sme sami a mimo dohľadu.

Pozerala som na neho a premýšľala som, čo môže chcieť. Mala som toho len málo a určite nič, po čom by túžil chlapec v jeho veku. Bola som si istá, že nie je žiaden vášnivý čitateľ, nebude teda chcieť moju malú zbierku kníh. „Ako?“ opýtala som sa po chvíľke opatrne.

„No...“ uškrnul sa na kamarátov. „Vyhrň si sukňu.“

Chlapci sa rozosmiali.

„Čože?“

„Vyhrň si sukňu,“ zopakoval Rudi. „Chceme sa pozrieť, krpaňa.“ Uprene sa na mňa díval a chlapci sa smiali, len Michael Stimpfl, Ingridin bratranec, zahanbene pozeral do zeme. V škole sme sa pred hodinou telesnej výchovy vyzliekali do spodnej bielizne, ale toto bolo iné, hoci som vlastne nevedela prečo. Nevedela som však žiaden rozumný dôvod odmietnuť. Rudiho modré oči sa do mňa vpíjali. Povedala som si, že všetci spolužiaci už beztak videli nohavičky podobné tým mojim, a chcela som Elisabeth naspäť, a tak som si poslušne nadvihla sukňu. Chlapci sa opäť rozosmiali a ja som cítila, ako mi horí tvár. V snahe zakryť hanbu som si vlnenú sukňu bleskurýchlo spustila nazad k stehnám. Rudi ma prepaľoval očami.

„Teraz mi ju vráť,“ požiadala som.

„Ešte sme neskončili,“ vyškieral sa. „Nepovedal som ti, že máš prestať. Vyhrň si sukňu a stiahni si nohavičky.“

Vyvalila som naňho oči. Toto sme v škole nikdy nerobili. Dokonca ani medzi dievčatami – keď sme išli na záchod, vždy tam boli dvere, za ktoré sme sa mohli ukryť. Vedela som, že je to zlé, dokonca hriešne. Urobila som chybu, keď som pristúpila na jeho prvú požiadavku, a Rudi – ako každý tyran – nemal dôvod prestať.

„Nie!“ skríkla som a vystrela som sa v márnej snahe vyzerat' vyššia, než som v skutočnosti bola. „Urobila som, čo si chcel, a teraz mi vráť bábiku!“

„Nedostaneš ju naspäť, pokiaľ neurobiš všetko, čo ti poviem!“ Vykročil smerom ku mne a pokúsil sa ma chytiť.

Začala som pred ním ustupovať, no zem pod mojimi nohami bola hladká a klzká, pošmykla som sa a spadla. Jeho ruka ma okamžite schmatla a ťahala hore. V zúfalstve som schytila najbližší kameň a v snahe vymaniť sa z Rudiho železného zovretia som ho udrela tak silno, ako som len vládala. Z tváre mu vytryskla krv, vykrikol a konečne ma pustil.

Pristála som na zemi, rýchlo som sa vyškriabala na breh a ozlomkrky sa rozbehla preč. Utekala som bez prestávky, až kým som sa nedostala k pekárni Ramoserovcov. Keď som zadychčaná vpadla do obchodu, starosta, Rudiho strýko, zavalitý, samolúby muž, práve odchádzal. Prekľzla som okolo neho a náhle som zastala, premožená ostrou kvasnicovou vôňou, ktorá sa vznášala navôkol. Spozna pultu na mňa spýtavo hľadel herr Ramoser, Rudiho otec. Šaty som mala špinavé, kolená odreté a zakrvavené, tvár zaliatu slzami.

„Rudi mi ukradol bábiku,“ vzlykala som. „Princeznú Elisabeth. Donútil ma... a stále mi ju nechcel vrátiť, tak som ho udrela kameňom. Asi som ho zabila.“

Herr Ramoser na mňa uprel zdesené modré oči.

„Čo to povedala?“ spýtal sa spoza mňa starosta Gruber. „Zabila Rudiho?“

„Len som chcela späť svoju bábiku,“ snažila som sa vysvetliť situáciu.

„Čo si urobila môjmu synovi?!“ zreval herr Ramoser.

„Ona neurobila nič,“ ozval sa znenazdajky Michael Stimpfl, keď sa pretlačil popri starostovi. „Bola to Rudiho vina. Pokúsil sa ju... Dievča má len osem. Nie je to správne.“ Urobil krok smerom ku mne a z vrecka na bunde vytiahol princeznú Elisabeth. „Tu máš,“ povedal láskavo.

Vytrhla som mu bábiku z rúk a dychtivo som si ju pritísila na hrud'. Jej šaty boli mokré a roztrhané, cítila som, ako na nich postupne povoľujú stehy. Z úst sa mi vydral srdcervúci vzlyk.

Až keď som sa konečne dostala domov, uvedomila som si, že v ruke stále zvieram kameň, ktorým som udrela Rudiho. Podržala som ho na svetle a preskúmala podrobnejšie. Oberfals ležal na chudobnej, ľahkej pôde, pod ktorou sa vo väčšej či menšej hĺbke nachádzala skala. Teraz už viem, že onen kameň bol bridlica. Tá pozostáva z miliónov drobných plochých doštičiek sludy, podobných tenkým plastovým plátom, poprekladaných vrstvami kremeňa a živca posypaného tvrdými kryštálmi granátu. Bridlica nie je taká tvrdá ako mramor, čo je vlastne vápenec. Je mäkká a šupinatá. Ako dieťa som milovala odlupovať plátky sludy nechtami.

Mala som šťastie, že kameň, ktorý som narýchlo schytila, obsahoval aj kúsok tmavočerveného granátu. Ak by to bola čistá sluda, kameň by Rudimu len trochu odrel tvár a on by ma znova poľahky chytil. Namiesto toho Rudiho odvtedy zdobila jazva na ľavom spánku, presne tam, kde sa mu do kože zaryl onen kúsok granátu. Všetko je to o výbere – aj kameň, ak je vhodný na daný účel, vám môže výborne poslúžiť.

Špáradlá

Vždy, keď som nervózna, presne ako teraz, usmievam sa. Tváriť sa pokojne si vyžaduje isté úsilie, najmä keď ma inštinkt nabáda ukázať zuby. Zaujímalo by ma, či nejde o nejaký praveký reflex na stres – medzi vycerením zubov pri úsmeve a tesákov pri vrčaní predsa nie je až taký veľký rozdiel. Samozrejme, moje zuby sú biele a silné. Priam nábožne si ich každý deň čistím zubnou kefkou a niťou. Svojho času som vyskúšala všetky možné techniky: zubnú pásku, zubnú niť, hlučné ústne irigátory, niť navlečenú medzi dvoma hrotmi ako nejaký mini prak a napokon aj medzizubné kefky, farebne odlišené podľa veľkosti (väčšia pre zdravé ďasná, menšia pre tie zapálené), pripomínajúce miniatúrnu verziu kefy, čo sa používa na čistenie fliaš. Starostlivosť o chrup si vyžaduje čas a trpezlivosť. Každý večer rozťahnem čelust' v nekonečne dlhom „aaa“ a neúnavne si čistím zub po zube, každú jednu štrbinu. Výhodou, samozrejme, je, že sa ešte vždy môžem pochváliť vlastnými zubami, oslnivými ako perly. Keď som bola dieťa, život bol jednoduchší. Používali sme špáradlá.

Každé ráno po raňajkách, ešte pred odchodom do školy, som otvorila kuchynskú skrinku a vzala odtiaľ škatuľu so špáradlami. Mojou úlohou bolo dopĺňať obsah soľničiek a koreničiek na stoloch a vložiť špáradlá do malých drevených nádobiek. Bolo zvykom, že po jedle sa hostia neprítomne špárali v zuboch, zatiaľ čo nejakým nápojom zapíjali obed, večeru alebo maminu slávnu štrúdlu. Bol to síce diskrétny, ale predsa len verejný rituál.

Samozrejme, teraz by som už špáranie sa v zuboch na verejnosti považovala za neprístojné. Zubnú niť zo zásady používam len tu, vo svojom súkromnom útočisku. Keď som ako dieťa žila v hostinci, hranica medzi verejným a súkromným bola pomerne nejasná. Paradoxne, práve preto som si svoje súkromie viac chránila. Nemyslím si, že som si až do konca leta roku 1943 skutočne uvedomovala verejné dianie. Deti vyrastajúce cez vojnu nemajú jednotlivé situácie s čím porovnávať, a tak všetko vnímajú ako normálne. Po tom, čo sa rakúsko-uhorské impérium po prvej svetovej vojne definitívne rozpadlo, Južné Tirolsko, moje rodisko, bolo pripojené k Taliansku. Až oveľa neskôr som pochopila, aké nesprávne bolo toto rozhodnutie. Pričleniť pôvodne rakúske a po nemecky hovoriace Južné Tirolsko k Taliansku bolo podobné, ako keby som prišila ruku plyšového medvedíka na telo princeznej Elisabeth.

Odkedy som dovŕšila jedenásť rokov, všetky rodiny v dedine sužovala voľba, či budú Nemcami alebo Talianmi. Dva fašistické národy uzavreli dohodu, ktorá neustále narúšala priebeh každodenného života. Mladíci si museli vybrať, či sa prihlásia k Hitlerovým nacistom alebo k Mussoliniho čiernym košeliarom. Rozdelilo to nejednu rodinu. Tých, ktorí sa rozhodli zostať, odsudzovali ako zradcov, tých, čo sa rozhodli odísť do Nemecka, hanobili ako nacistov. Muži potichu mizli, narukovali do jednej alebo do druhej armády, ich príbuzní toho prezrádzali čo najmenej. Veci sme si nechávali pre seba – tým, že sme boli horali, hovorili sme o počasí, o nádielkach neskorého snehu či o letných búrkach, ktoré ohrozovali úrodu, nikdy však nie o našej hanbe.

V septembri 1943 sa všetko zmenilo. Spojenci vytlačili Mussoliniho na sever, kde si pri Gardskom jazere zriadil bábkový štát Salò, a Nemci, neschopní odporu, vpochodovali do mojej vlasti, Južného Tirolska, a vyhlásili ju za súčasť Veľkonemeckej ríše. Vyriešilo to síce dilemu, na čiu stranu sa pridať, ale bolo to svojím spôsobom ešte mäťucejšie než kedykoľvek predtým. Moji